

ԽՍՐԱԳՐԱԿԱՆ

ԶԱՅԱԾՆ ՊԱՅԳԱՄԸ

«Սուրբ Յարութեամբ Կորս
ճորդեցուց» . (Շարական) :

Փրկչին Յարութեան յիշատակը ամէնէն մեծ ու ամէնէն փառաւոր Տօնն է Քրիստոնէութեան: Վասն զի առանց Յարութեան հաւատքին Քրիստոնէութիւն չկայ. կամ ինչպէս ըսած է ժամանակակից աստուածաբան մը, Քրիստոնէութիւնը հիմնաւոր է Քրիստոսի թափուր դերեզմանին վրայ:

Բայց ստուգիւ ի՞նչ է Յարութիւնը:

Մարգկային կեանքի բոլոր հին ու նոր փորձառութիւններով դիտենք որ մարդիկ կը մեռնին և իրենց մարմինը կը փախ հողին տակ:

Այո՛, ասիկա սոսքով է, որովհետեւ մարգկային սովորական փորձառութիւնը դերեզմանէն անդին չի կրնար անցնիլ, և այս պատճառաւ Յարութեան մասին գրուածներն ոչ խօսուածներն ալ «պարապ խօսքեր» կը համարուին: Չէ՞ որ նոյն իսկ Փրկչին մեռածն աշակերտները առջի բերան չուզեցին հաւատ ընծայել իւզաբեր կիներու խօսքերուն, և ըսին թէ շաղիադիւրսիս ևս թաւիսն ևս չալիս (Ղկա. Խ. 1.)։ Իսկ թովմաս պնդեց որ ատանկ բանի մը չեմ հաւատար ես՝ մինչև որ մատներովս չչօշափեմ Անոր սպիները (Յովհ. Ի. 24-29):

Թեոդին այս կերպով մօտենալ բացարձակապէս անօգուտ է եւ յուսահատական. այսինքն՝ միայն և միայն մարմինի, չօշափելի նիւթերու տեսակէտէն նայիլ մարմնի ծագման և վախճանին վրայ, ո՛չ միայն չի լուսաբաներ խնդիրը, այլ մանաւանդ կը մոլորեցնէ մեզ:

Այս է պատճառը որ Աւետարանէն յառաջ և Աւետարանէն ետքը, խնդրին խելամուտներ Յարութեան վարդապետութիւնը մարդոց մօքին եւ ըմբռնումին հասկնալի եւ չօշափելի ընելու համար՝ աշխատեցան խօսիլ մատչելի օրինակներով և բացատրութիւններով: Այսպէս, բուսական աշխարհի մէջ, ցորենին հատիկը մատնանիշ ըրին, որ կը սերմանուի հողին մէջ, և յետոյ կը բուսնի, կամ յարութիւն կ'առնէ քոյրորդիկ սարքեր մարմինով եւ մէկ հատիկին տեղ երեսունէն մինչև հարիւր արդիւնք կուտայ: Ոմանք չերամբ մատնանիշ ըրին,

Վերջապէս, մարդիկ առհասարակ տկար են ու ապիկար, նիւթէն (մարմինէն) դուրս և անդին անցնելու համար միշտ չօշափելի փաստ մը կ'ուզեն: Այս կողմէն շատ նշանակելի է Փրկչին յայտնութիւնը իր աշակերտներուն իր յարութենէն ետքը, երբ իր աշակերտները կը խօսակցէին իր յարութեան վրայ, վարանումներու եւ անստուգութիւններու մէջ, ինքն իսկ եկաւ կեցաւ անոնց մէջտեղը, ողջունեց զանոնք և ըսաւ, մի՛ վախնաք. բայց անոնք սաստիկ վախցան, և իրենց այնպէս կը թուէր թէ զգի մըն է տեսածին: Բայց Յիսուս անոնց յայտնեց ինքզինքը՝ իր ձեռքերը և ոտքերը չօշափել տալով, եւ դիտել տուաւ թէ դուք զգի մը կը կարծէք տեսնել, բայց զգի ըսուածը միս եւ ոսկոր

չունենար, մինչեւ, տեսէ՛ք ահա ձեռքերս և ոտքերս, միս և ոսկոր ունիմ (Հմմտ. Գլխ. ԻԳ. 36.) :

Բոլոր աւետարանական ու առաքելական, մեկնողական ու աստուածաբանական գրութեան յարութեան մասին՝ լեցուած են մարդոց մտքին ու զգացումներուն մատչելի օրինակներով և բացատրութիւններով, որոնք յաճախ չեն գոհացներ մեզ. սակայն մենք իրաւունք չունինք խոտապահանջ ըլլալու, առարկելով թէ նախնիք անգոհացուցիչ օրինակներ մատնանիչ են ըրած, թէ անոնց աշխարհածնական ծանօթութիւնները կուտ մը չեն արժեք մեր արդի ծանօթութիւններուն քով, և այլն : Ասոնք շիտակ են, բայց խնդիրը ասոնց վրայ չէ. վասն զի ամէն դարու մարդիկ՝ իրենց դարուն գիտութեան և փորձառութեան շուտով կը նային իրերու և խնդիրներու վրայ, և մենք պէտք է այժմէն դիտանք և վերատա՛հ ըլլանք որ ապագան ալ մեր շատ մը սխալները և թերիւնները մատնանիչ պիտի ընէ . . . և գոհացուցիչ պիտի չգտնէ մեր խօսածներն ու գրուածները :

Եթէ հիններ, զոր օրինակ, երկինքը գմբէթի մը կը նմանցնէին, հաստատուն չինուածի մը պէս, և եթէ մենք հիմայ դիտենք որ սքանչելի մեքենականութիւն մը կայ տիեզերքը բուռած անհունութեան մէջ, ուր անթիւ ու անհամար արեգակնային մարմիններ կը թաւալին հաշուով ու օրէնքով, եւ մեր այսօրուան օգնականը կը վերանան ու կը ճախրեն այնպիսի բարձրութիւններու մէջ, որ հիներու համար անհունութեան սահմաններ էին, ծանօթութեանց և փորձառութեանց այս տարբերութիւնները հիներու և մեր միջև, կ'ապացուցանեն մարդկային մտքին թերութիւնները կամ առաւելութիւնները, և ո՛չ թէ տիեզերքին փոփոխութիւնները :

Արդ՝ Յարութեան զաղափարը և հաւատքը է՝ և կը մնայ ինչ որ է, և մարդիկ են որ զայն հասկընալի ընելու համար իրենց ժամանակին գիտութեան և փորձառութեան ճիշդիմ փաստերը ուզած են օրինակներով և բանաձևերով հաստատել :

Ես ալ կ'ընեմ այդ փորձը այս բանի մը տողերով, ըսելու համար թէ մենք պարկեշտօրէն պէտք է մօտենանք Յարութեան խնդրին, առանց զբաղելու հիններուն թերութիւններով ու հակասութիւններով, իսկ բուն խնդիրն է թէ մենէ ամէն մէկուն զգեցած մարմինը (միսն ու ոսկորը, և այլն) չէ՛ կեանքը, այլ այս մարմինը կենդանացնող իրականութիւնը, Հոգին :

Արդ՝ հոգի և մարմին տարբեր բաներ են, և այս երկուքին բուն կոխն է որ կը մղուի մեր կեանքին տեղութեան ընթացքին, եւ իւրաքանչիւր մարդուն արժանիքը կախուած է այս կոխին մէջ իր բռնած դիրքէն. եթէ մարմնի կողմը բռնած է մէկը, կը պարտուի, իսկ եթէ հոգիին կողմը՝ կը յաղթանակէ, և այս յաղթութեան մէջ է Յարութիւնը :

Այս ըմբռնումով է որ Սուրբ Պօղոս կ'ըսէր Կորնթացիներուն (Ա. ԺԵ. 12-19) :
 — Եթէ մենք կը քարոզենք թէ Քրիստոս յարուցեալ է ի մեռելոց, ի՞նչպէս ձենէ ոմանք կ'ըսեն թէ մեռելներ յարութիւն չեն առներ. եթէ մեռելներ յարութիւն չեն առներ, կը հետևի թէ Քրիստոս յարութիւն չէ առած, եւ եթէ Քրիստոս յարութիւն չէ առած, ընդունայն է մեր քարոզութիւնը, ընդունայն է նաև ձեր հաւատքը. և հետեւաբար մենք սուտ վկայ եղած կ'ըլլանք, որով է նաև ձեր հաւատքը. և հետեւաբար թէ Աստուած յարոյց Քրիստոսը . . . Ի՞նչ կը կարծէք, հետև մենք վկայեցինք թէ Աստուած յարոյց Քրիստոսը . . . Ի՞նչ կը կարծէք,

Քրիստոսի հաւատքով մեռնողներ կորսուեցան։ Եթէ մենք միայն այս կեանքով մեր յոյսը դրած ենք Քրիստոսի վրայ, ամէնէն ողորմելի մարդիկը մենք ենք։

Վերադարձներ, մեր անտառը զօրծարանները, միտքը կը կտրեն կը նւտեն, և մենք կ'ապրինք։ Կեանքը չի դադրիր։ Աւետարանն ալ կը պատուիրէ որ եթէ աչքդ կամ ձեռքդ կամ ոտքդ կը դայթեցնէ քեզ, այսինքն մարմնիդ այս կամ այն մասը կը բռնադատէ հոգիիդ իրաւունքը, հանէ՛ այդ աչքը, կտրէ՛ այն ձեռքն ու ոտքը։ որովհետեւ լաւ է որ միականի ըլլաս, կամ մէկ ձեռք եւ մէկ ոտք ունենաս, քան թէ ամբողջ մարմնիդ դժոխքի մէջ այրուելու արժանի մարմին մը ընես։

Զատիկը նաև փառաւոր հռչակումն է նոգիի անմահութեան, որուն հաւատքը եթէ ամէն մարդու մտքին մէջ յստակ չէ, բայց յայտնի է ամէնուն ալ գործին և կեանքին մէջ։ որովհետեւ ամէնէն յետին մտքի և ամէնէն կոշտ բղղացումի մարդն անգամ չ'ապրիր միայն այսօրուան համար։ Մենէ խրաքանչիւրին խորհուրդներուն և գործերուն զարմանալի ձգտումները ուղղուած են դէպի ապագան, մեծ անժամօքը, թէ և տարտամ և յոգողդ, կամ Առաքեալին բացատրութեամբ, մենք քրիստոնէական և հոգեկան բարձր ճշմարտութիւնները առայժմ թանձր, չօշափելի օրինակներով միայն ըմբռնելու վիճակին մէջ ենք, բայց օր մը պիտի գայ որ այլևս գէ՛մյանդիման պիտի գանք այդ հոգեկան իրողութիւններու հետ, և ինչ որ այսօր թերի, հակասական և անդոնացուցիչ կ'երևի մեզի, այն ատեն լման և ուղիղ վիճակի մէջ պիտի տեսնենք։

Մենք շատ անգամ մեր սին հետաքրքրութիւնները դժանջելու համար կ'ուզենք խորատուղուի խնդիրներուն խորը, առանց նկատի առնելու թէ իրաւունք ունինք այնչափ յառաջ երթալու, երբ տակուին պատրաստուած չենք պէտք եղածին պէս, և մասնաւոր երբ անկեղծ չենք մեր հետաքրքրութեան մէջ այսպիսի բարձրագոյն խնդիրներու ուսումնասիրութեան հանդէպ։

Ըսենք ուրեմն թէ Փրկչին Յարութեան Զատիկը, հոգեկոր կեանքի Գարնան աւետիսն է, անտարբերութեան, կիրքի, հաճոյքի մէջ յամբարցողներուն համար։

Սրբազան բանաստեղծը այդ աւետիսով ողևորուած կ'երգէ, «Նորոգուինք անոր Յարութիւնով»։ Այս է պատգամը Զատիկին։ պատգամը որ կ'ըսէ մեզի. «ՎՔրիստոնէաներ, արթնցէ՛ք ձեր մեռելային քունէն և ոտքի վրայ կեցէք, և Քրիստոս լոյս պիտի տայ ձեզի (Հմմտ. եփա. ե. 14.)»։

Շատ հետաքրքրական է գիտել որ Հայց. եկեղեցւոյ մէջ Յարութեան բողոշարականներ ողևորուած են այս հաւատքով ու շնչտով։ Այսինքն Յարուցեալ Քրիստոսի յաղթութիւնը կ'օրհնեցողուի մահուան և խաւարի վրայ։

Մարմինէն անդին և մարմինէն անկախ հոգեկան կեանքի մը ստուգութիւնը և այդ կեանքին փառաւորումը կ'երգէ Հայոց եկեղեցին՝ Զատիկէն սկսելով շարունակ յիսուն օր, և տարուան մէջ ալ ամէն կիրակի, որոնք նուիրուած են Փրկչին Յարութեան յիշատակին։

Եւ մեր Հայ ժողովուրդը, որ իր քաղաքական կեանքի պայքարի ընթացքին մահաբոլոր ստուերներու մէջէն անցաւ. Հայ ժողովուրդը, որ խորունկ հարուածներ ընդունեցաւ իր հոգեկոր կեանքին մէջ, երբ կորսնցուց իր կռուանը իր բնաշխարհին մէջ. Հայ ժողովուրդը, որ այսօր ապաստաններ վնասուած է՝ երբեմն իրեն անձանօթ օտար ասողներուն ներքեւ. Հայ ժողովուրդը որ երազներ և իրաւունքներ ունի՝ վերակազմելու իր ընտանեկան բոյնը և վերաշինելու իր ազգային հայրենիքը. Հայ ժողովուրդը, որ պէտք ունի հոգեկոր ազնուագոյն կեանքի մը ապահովութեան, այսպիսի խորհրդաւոր շրջանի մը մէջ, վստահ ենք որ զիւրին պիտի հասկընայ նշանակութիւնը Զատիկի պատգամին,

— «Յարութեամբ Նորա նորոգեցուի»։